

Muziejų istorija. J. V. Maranto

Labą dieną visiems! Pradėkime savo apsilankymą. Jus sveikina muziejų muziejus. Muziejai buvo žmonijos istorijos dalis daugiau nei 2000 metų. Tačiau jie ne visada buvo tokie, kaip šandien. Muziejų istorija gerokai ilgesnė ir daug keistesnė nei galite įsivaizduoti. Pradėkime nuo graikų. Žodis „muziejus“ kildinamas iš graikiško žodžio mouseion, kuris reiškia šventyklą, skirtą mūzoms – menų ir mokslo deivėms. Maldininkai prašydavo mūzų globoti mokslininkus ir dovanoti genialumą tiems, kurie buvo jų verti. Šventykloms būdavo paaukojama begalė skulptūrų, mozaikų, sudėtingų mokslinių prietaisų, poezijos ir literatūros dedikacijų – visko, kas galėdavo parodyti, jog mirtingasis vertas dieviškojo įkvėpimo.

Atėjome į Mezopotamijai skirtą parodos dalį. Pirmasis muziejus buvo sukurtas 530 m. pr. Kr. šandieniniam Irakui priklausančioje teritorijoje. O pirmoji kuratorė buvo princesė. Ennigaldi-Nanna pradėjo rinkti ir savo E-Gig-Par rūmuose kaupti senovines Mezopotamijos vertybes. Šią vietovę kasinėję archeologai aptiko daugybę vertybių, neprikaištingai išrikiuotų eilėmis, o molio lentelėse trimis kalbomis buvo surašyti jų pavadinimai. Jos vakarėliai turėjo būti įdomūs.

Kaip matote šioje Romos imperijai skirtoje parodos dalyje, vertybių rinkimo ir eksponavimo tradiciją buvo pradėta mėgdžioti. Politikų ir generolų išdai buvo užversti karo trofėjais, o karališkieji žvėrynai ypatingomis progomis – pavyzdžiui, per gladiatorių kovas – visuomenei leisdavo pasigėrėti egzotiškais gyvūnais. Čia matote liūtą ir gladiatorių. Na... Nėra abejonių, kad ir arenos tvarkytojas turėtų būti netoliese.

Eime toliau, paskubėkite. Kitas muziejų raidos etapas buvo Renesanso epocha, kai Vakarams beveik tūkstantmetį skendėjus tamsoje vėl atgijo gamtos tyrinėjimai. Retenybių muziejuose, dar vadintuose kunstkameromis, buvo laikomos daiktų kolekcijos, atlikusios savotiškos gamtinės enciklopedijos vaidmenį.

Užėikite į rūbinę, prašom. Atsargiai su paltais. Dabar apsižvalgysime Ole Wormo kunstkameroje. Viena garsiausių kunstkamerų priklausė pasiturinčiam XVII a. gamtininkui, antikvaro kolekcininkui ir gydytojui Ole Wormui. Ole Wormas kolekcionavo gamtinius pavyzdžius, žmonių skeletus, senovinius runų tekstus ir naujojo pasaulio vertybes. Kitose kunstkamerose būtumėte išvydę genetinių anomalijų pavyzdžių, brangakmenių, meno kūrinių, taip pat religinių ir istorinių relikvijų. Oi! Šito turbūt nereikėtų liesti. Šios kunstkameros irgi buvo privačios, dažnai laikomos gyvenamuosiuose namuose ir kuruojamos jų savininkų – valdžios ir aristokratijos atstovų, pirklių bei ankstyvųjų mokslininkų.

Ar girdite cirko muziką? XIX a. 5-ajame dešimtmetyje apsukrus jaunas šoumenas Phineas T. Barnumas Europoje įsigijo keletą garsesnių kunstkamerų ir įsteigė Barnumo Amerikos muziejų Niujorke. Tai buvo neregėtas zoologijos sodas, paskaitų salė, vaško figūrų muziejaus, teatro ir apsigimėlių šou mišinys, garsėjęs savo margaspalviais gyventojais, pavyzdžiui, lokiais, drambliais, akrobatais, milžiniais, Siamo dvyniais, Fidžio undine ir barzdota moterimi, o taip pat daugybe šiuolaikinių prietaisų ir mokslinių instrumentų.

Visuomenei atviri muziejai – santykinai naujas reiškinys. Iki Ph. Barnumo į pirmuosius viešus muziejus patekdavo tik aukštesniosios ir vidurinėsios klasės atstovai ir tik tam tikromis dienomis. Prieš atvykdami lankytojai turėdavo raštu prašyti leidimo apsilankyti muziejuje ir į muziejų kasdien būdavo įleidžiamos tik nedidelės lankytojų grupės. Luvras garsėjo tuo, kad įleisdavo visus, bet tik tris dienas per savaitę. XIX a. pradėjo formuotis šiuolaikiniai muziejus. Buvo steigiami tokie institutai, kaip „Smithsonian“, kad eksponatai būtų ne slepiami, o rodomi ir tyrinėjami. Amerikos muziejai ypač

dažnai vykde eksperimentus ir samde tyrinetojus gamtiniam pavyzdžiams surasti ir atvežti. Muziejai tapo erudicijos, taip pat meno ir mokslo atradimų centrais. Šis laikotarpis neretai vadinamas muziejų amžiumi.

Šiais laikais muziejai atviri visiems. Tai studijų ir tyrimų centrai, virstantys interaktyviomis įstaigomis. Tačiau klausimas, kas juose lankosi, tebėra aktualus, nes bilieto kaina gali būti kliūtis atvykti būsimiesiems eruditams, menininkams ir dieviškojo įkvėpimo ieškotojams, negalintiems sau leisti patenkinti savo smalsumo. Ačiū visiems, kad atėjote, o išeidami nepamirškite užsukti į muziejų muziejaus parduotuvių parduotuvę.